

E Elkarriketa

JOSE MARI GORROTXATEGI > Konfiteroa eta argazkilaria

Omenaldia » Bere bizitzan zehar Tolosaren alde egindako lana dela eta, Udalak Jose Mari Gorrotxategi omenduko du bihar udaletxean.

JOXEMI SAIZAR

Omenaldia egingo dio bihar Tolosako Udalak, aho batez erabakita, Jose Mari Gorrotxategi Pikasarriri (Tolosa 1929). 11:00etan izango da udal batzar aretoa. Lanbidez konfiteroa izan da bizitza osoan zehar eta beste hainbat alor eta zalelasun ere jorratu ditu: zinegotzi, argazkilaria, txistularia, dantzari... Tolosaren enbaxadore izan dela diote batzuk. Omenaldiarekin batera, bere bizitzan zehar ateratako argazkien bildumarekin erakusketak egingo du Aranburu Jauregian.

Noiz hasi zinen argazkiak ateratzen?

14 urterekin, aitzak oparitutako Zeiss Ikon markako kamara aleman batekin. Distantziak neurtzeko pausoak ematen genituen eta patrikan apunte batzuk eramaten genituen eguzkia, itzala edo eurirekin argazkia nola aterajakeko. Gero flaxa ateratzen zenean sekulakoa izan zen. Orduan beldur handia zegoen kamararekin ibiltzeko, ez orain bezala. Eta argazki gutxi ateratzen ziren, familiakoak eta horrela bakarrik.

Eta gehixeago ateratzen noiz hasi zinen?

20 urterekin. Beti pertsona eman diet lehentasuna eta gai bat bideoa balitz bezala hartu dut. Adibidez, azoka hartzen badut, ez dut argazki bakarrik ateratzen, baizik eta azokaren alde guztiak. Edo uholdeen gaian urez gain, giza aspektua ere jorratu dut.

Norbaitekin ikasi al zenuen?

Cadaquesen ikastaro txiki bat egin nuen Salvador Allenderen argazkilaria ofizialarekin. Maisu ona zen. Bere sistema gustatzen zitzaidan: behinere ez zizun esaten argazkia nola ateratu, herriko bizitza ateratzeko esaten zigun eta gero kritika gogorra egiten zigun. 30 urte baino gehiago pasa dira eta orain sistema hori ari da jartzen.

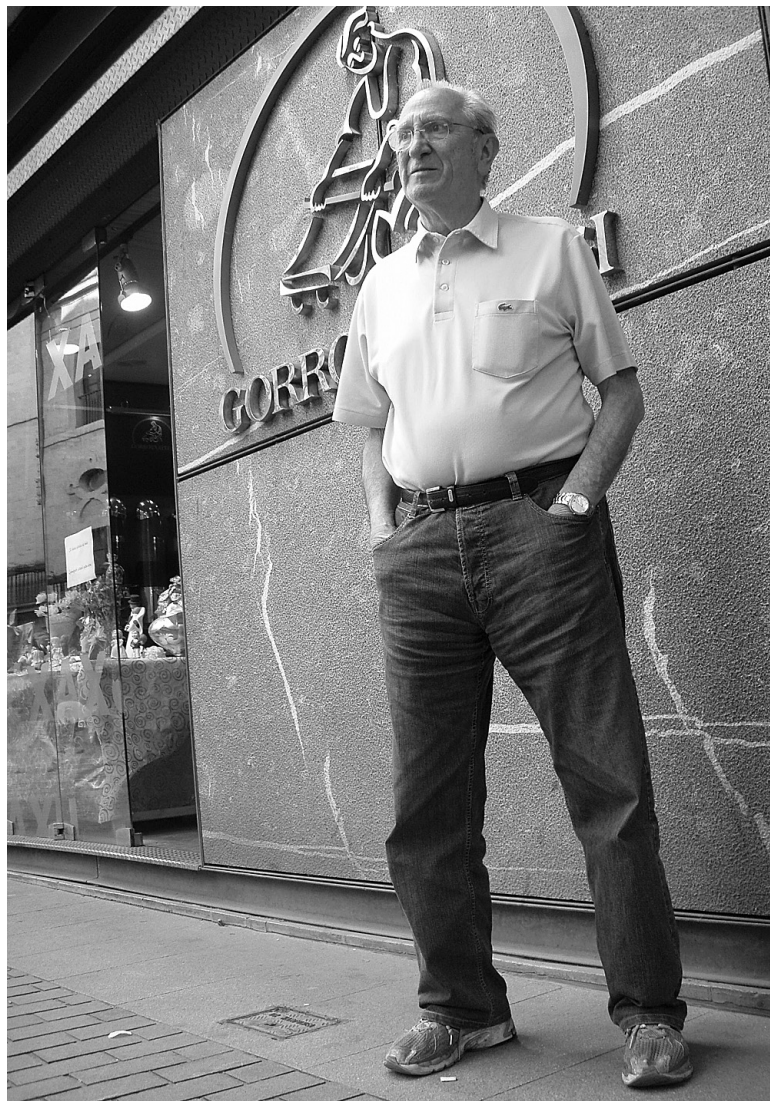
Argazki asko ikusi duzu. Zer da hori?

Bai. Beti esan izan didate ez dagoen tokian argazkia ikusi dudala. Gaitasun bat da.

Sari asko jaso al duzu?

Lau bat, horietako bat nazioarte mailakoa, Donostian, kirolagaitzat hartuta. Kontxan belantzi txikien Munduko Txapelketa zen. Lanbro pixka bat zegoen. Kaitik ateratzen belantzi handi bat ateratu nuen eta gero zerumugan txalupa pila bat, zortzi disparo segidan, bata bestearen gainean, desenfoke txiki

«Gozogintzan, betikoarekin batera, eboluzionatu egin dut»

JOXEMI SAIZAR

batekin. Beste sariak ONCEkoa (Pakistango itsu bat aurretik neska koxkor bat duela), perretxikoetako (bi irudi batuz, perretxikoak Orioko plazan eta eguzkia Leaburun ateratu nuen) eta argazkilaria elkarteko (aintzineko Kursaal ino-larreko lanbroan). Lehiaketa gehiagotara ez naiz aurkeztu.

Teknikak eragin handia dauka argazkian?

Bai, eta arteak ere bai. Biak ikusi behar dira. Aurreratu egin behar duzu pixka bat. Tenika eta artea uztartu. Oraingo kamara digitalekin ezin da hori egin. Orduan bai, automatikoa desblokeatu eta argazkiak bata bestearen gainean

ateratzea bazegoen. Nire argazkia %95ean ez da digitala, duela urtebete hasi nintzelako kamara digitalekin.

Zezenen gaia ere jorratu duzu.

Bai, zaletasun handia izan dut. Oso argazki onak ditut. Teknika pertsonala erabili dut beti: desenfokatu, abiadura oso motela jarri eta gauza arraroak egin. Geroztik ikusi dut hori hasi direla egiten beste batzuk. Zezen bat hondar gainean, hilda, dena odolatan, zezena beltza, odola gorria... inposatu egiten du.

Kolorea ala zuri-beltza?

Zuri-beltza ondo eginda kategoria da. Indar handiagoa dute argazki

batzuk zuri-beltzean, baina beste batzuk politagoak dira koloretan. Oteizarenak adibidez bietara jarri ditut, ikurrina koloretan ikusteko.

Momentuak badu bere garrantzia.

Bai. Inauterietan ezin nuen ateratu lanagatik, baina sokamuturrara aitak uzten zidan eta hor ibiltzen nintzen beti. Gertatuko dena lehenagotik ikusten dut. Ez dakien bat pasa eta gero konturatzen da. Inportantea da momentuan egotea eta jakitea. Liburu batean irakurri nuen lehendabizi disparatu eta gero pentsatu behar delanola ateratu argazkia. Bestela ezin da, argazki asko galtzen da.

Argazkiren bat aukeratzeko-tan?

Argazki aldetik bi jarriko nituzte, biak Inauteritakoak: bata Txapel-laudia txarangako musikari bat udaletxeko arkupeetan eta zezena aurrean berari zuzen begira, eta bestea txaranga jotzen elurretan eta jendea aurretik saltoka. Gizaki aldetik begiratuta, Jose Miguel Barandiaranen argazki bat aukeratu nuke. 1980ko Kilometroetan jendeak argazkiak ateratzeko kartoi parregarri horiek jarri zituzten eta berak aurpegia jarri zuen irribarrez. Gizon serioa eta zorrotza zen eta orain arte ez dut nahi izan erakutsi argazki hori, errespetogatik, baina denbora asko pasa da eta, errespeto osoz, erakusteko momentua iritsi dela iruditzen zait. Gero nahigabea eman zion oinez zihola eta Gurutze Gorriak kamilan eramaten atera nion beste argazki bat. Sentimendu aldetik bi argazki ditut, orain arte erakutsi gabeak. Hemen ez nituen errebelatu orduan polizia kontrolatzen zituelako eta hondatu egin zirela esaten zutelako. Frantziara eramane nituen errebelatzen. Ikurrina jarri zutenean Santa Mariako gurutzean, goardia zibilak ez ziren iristen eta pertika batekin su ematen ikusten dira. Historia da hori. Eta bestean goardia zibilak aizkorarekin ikurrina hausten ikusten dira. Ibarako Sebas Goikoetxearen hiletan gorputza elizantzen eta kanposantura eramaten herri osoa atzetik doala ateratu nuen argazkiak. Arriskatu egiten zenuen garai hartan, baina argazki horiek historia egiten dute.

Beste argazkilariekin harremanik izan al duzu?

Bai, Sigfrido Koch eta Alberto Schommerrekin adibidez, nazioarte mailakoak, harreman ona izan nuen. Alberto Fernandez Ibarburerekin, argazkilaria elkartekoa. Egiguren anaia zumaierrekin ere bai.

Eta Tolosako argazkilaria profesionalekin?

Jesus Elozegi ezagutu nuen asko. Hiru argazki oparitu zizkidan: mi-kelete baten lurperatzea plaza Zarran, Orixe Orexako baserri batean eta Belaten zegoen Perez de Raxilen plaka. Arrillaga ere ezagutu nuen. Gazte denborakoak horiek dira. Jesus Elozegi beste gauza bat zuen: herrimina. Iñaki Linazasorok ere bazuen hori.

Zergatik uste duzu egiten dizutela omenaldia?

Beraiei galdetu beharko diezu. Oso gazte hasi nintzen parrokan, Accion Catolica, gazte mugimen-

duan, Oargin lehendabiziko lehendakaria izan nintzen... Dantzari izan nintzen. Lehen San Juanen aurrean ez zen dantzatzuten. Arratsaldean aurrekoa egiten genuen (aurrekoa eta atzesku bezala dantzatu dut, lehiaketa eginda).

Argazkian beti pertsona eman diet lehentasuna eta gai bat bideoa balitz bezala hartu dut

Beti esan izan didate ez dagoen tokian argazkia ikusi dudala, hori gaitasun bat da

Estatuko legeekin batera lurraldeetako erakunde tradizionalak ere kontuan hartzea eskatu genuen

1947an dantzatu genuen lehen aldiz santuaren aurrean. Txisturik ez zen eta Bernad Bandako zuzendariak esan zigun hurrengo urtean txistularirik ez bazegoen bandako musikoak jarriko zizkigula. Ez zen behar izan, konpondu zen.

Zinegotzi ere izan ziren.

1961-67 epean, bi legegaldi, garai gorroretan. Udalak dendarioi gaizki tratatzen gintuen eta ordezkariak behar genituela pentsatu eta sindikatuen aldetik atera nintzen. Alderdien menpe daude orain zinegotziak. Lehen udal ikastola orduan sortu genuen. Teniente alkate bezala Francoren gobernuari eskatu genion 1937ko dekretua kentzea, estatuko legeekin batera lurralde bakoitzeko erakunde tradizionalak ere kontuan izatea. Prentsan asko atera zen. Hondarribiko Udala berehala erantsi zen gure eskaerara. Bestalde, kale garbitzaileei maila igotzea eskatu nuen, baiuena kobratzen zutelako. Madrilen eskatu eta lortu genuen, horregatik maite ninduten hainbeste.

Lurreamendiko kontseiluan urte asko egin duzu.

Bertako jendearen etxea izaten defenditu dut beti. Ukitu legalak emateko zinegotziak badaude. Herritar bezala han dauden goxotasuna defendatzen dut.

Zer izan da Tolosa zuretzat?

Nire herria, onerako eta txarrerako. Lehen ez ginen kanpora ateratzen, urtean behin edo bi aldiz hondartzara. Gure jostailuak ximitorion, elizako paretaren kontra, pilotan jostatzea edo Zerkausiko hesian harrapaketetan, kaniketatara, txorromorron, pilotan. Letxu kalean futboleko Txapararren sagardotegitik udaletxeko arkupeetara trapuzko baloiarekin. Kotxerik ez ia, Berastegiko eta Beteluko autobusa eta Ramontxo Irazusta Txaramako papelerako jabea autoz Donostiara pasatzen ziren. Horti aurrera libre.

Gasze garaia nolakoak izan ziren?

Dantzari izan nintzen aurrean, gero txistulari (Guillermo Lizaso-rekin eta Miguel Martinez de Lezearekin ikasi nuen), Oargin... Herriko festetara joaten ginen, baina ez urrutira, urrutiena Pásus-enearra. Eta zezenetara ere bai, afizio handia izan dut beti. Ausarta nintzen sokamuturrean zezenaren aurrean eta jauzi handiak egiten nituen, arina nintzen.

Herriko festak gustukoak dituzu.

Bai. Karnabaleroa ez naiz izan nire ofizioagatik. Sanjuanzalea bai. Elizaren aldetik Inauterien kontra aritu ziren, 50. hamarkadan kendu nahi izan zuten, baina ez zuten lortu. Eskolara joaten ginen Karnabalean.

Nolahi zinen gozotegi lanetan?

Eskolapioetan bukatu nuen 14 urterekin eta obradorera, 1943an. Pastelak egiteko ez genuen azukrerik, ez irinik... jai genuen pastel aldetik. Baina txokolatero ginen eta bakoitzari bere makinariaren kapazitatearen arabera kupo bat ematen zigun gobernua: hainbeste kakao, azukre eta irin txokolatea egiteko. Ofizio hortan hasi eta argizaria ere egiten genuen. 18-20 urterekin Donostiara Tea Room Garibayra joan nintzen ikastera, hango pasteleroa nire aitaren ikaslea izan zelako. Erregina eta handi jendea joaten zen hara, kalitatekoa zen. Gaur egun txokolatea industria handiek jan dute, orain Espai-

nian osokoa lau edo bost fabrika artean egiten dute. Orain manteka kakao erosten diote enpresa bati, kakao azala kenduta eta tostatu inportatzen dute fabrikante handiek. Orduan ez, prozesu osoa egiten genuen bertan. Tarta eta turroiak ere beti egiten ziren. Betiko gauzeekin batera mentalitatea eboluzionatu egin dut eta hortan oso ondo ibili naiz.

Zein izan da lortu duzun produkturik onena?

Xaxua. Beti maitatu dut. Tolosa hiriburu izan zen garaiko postrea da. Bergarako rellenoek Real Seminario zegoenean hartu zuten fama, Azkoitiko jauntxoekin, Elgoibarreko Uriguen balnearioetara

etortzen zen Madrilgo eta kanpoko jendeak eman zuen ezagutera. Xaxua antzinako produktu noblea da eta orain ere hala da. Ez dugu formula aldatu. Gero turroi berriak sortu nituen: mandarinakoa, kanalakoa eta horrelako berrikun-

Herritar bezala, lurreamendin dauden goxotasuna defendatu dut bertako kontseiluan

Xaxua antzinako produktu noblea da eta orain ere hala da; ez dugu formula aldatu

Barandiaranek esan zidan gozointzaz liburu idatzi behar nuela, ezer ez zegoelako idatzita

tzak. Garrantzia izan dute hemen eta kanpoan. Eguberri batzuetan, bixigu gutxi zegoen arrandegietan eta esan nien ez zela faltako afarirako. Hojaldrezko bixigua egin nuen eta Eguberriak ohitura bezala jarraitzen dute erosten orain ere. Beharren arabera irudimena garatu egin behar da.

Zure jakinduria liburuetan jaso duzu.

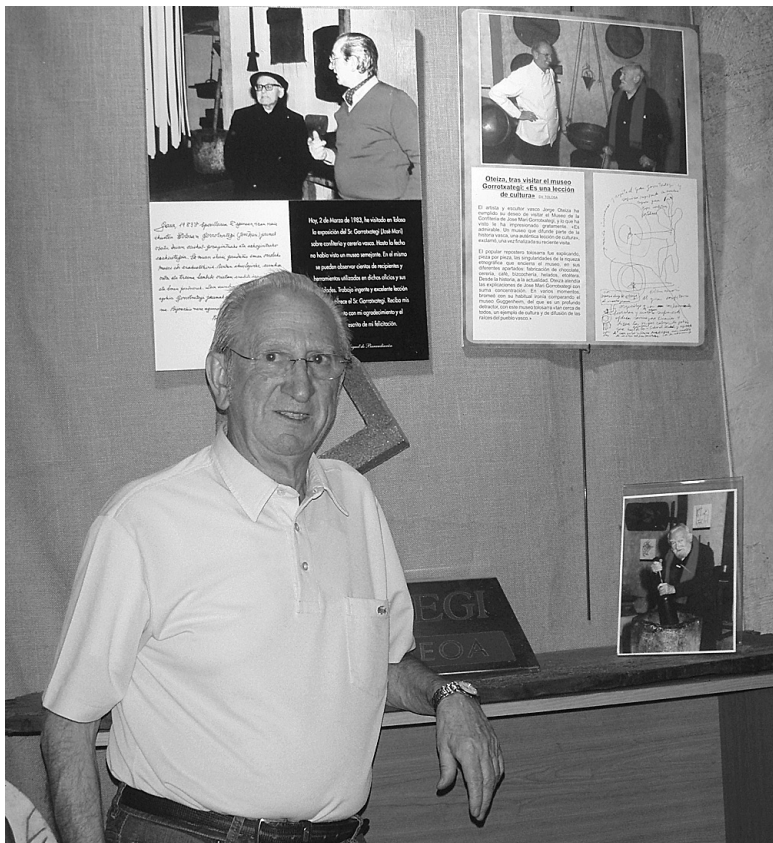
On Jose Migel Barandiaranek museoa ikustera etorri eta esan zidan asko nekela eta liburu atera behar nuela, obligazioa nuela, gai honetaz ezer ez zegoelako idatzita. Askok nuen eginda, liburu bat ez da egun batetik bestera egiten. *Historia de la confiteria vasca* liburuakaleratu nuen bi aleetan eta etnografia aldetik oso txukuna atera zen. Barandiaranek euskal kulturari ekarpen handia zela eta txalo guztiak merezi zituela esan zuen. Aholku bat eman zidan Barandiaranek: «Egia dena egi bezala jarri, eta zantzak duzun zantzak bezala, bestela gezurra jartzen baduzu zure liburuak ez du balioko». Arrazoi du. Gero *Babarruanren historia* liburuak idatzi dut. Base-rrietan babarruna egin, guk erosi eta saldu egiten genuen. Bi liburu horiez gain, kolaborazio eta artikulu asko idatzi ditut.

Tolosaren enbaxadorea zarela esan dute.

Museora jende asko etortzen da, mundu osotik, Japoniatik enpresa handietakoak. Liburu bat egin zuten han eta nire iritzia eskatu zidaten. Orain dela gutxi gozoari buruzko tesi doktora egiten ari den ikerle bat egon da gurekin 15 egunez lanean. Nire lanbidearen bitartez Tolosako enbaxadorea izan naiz, bai.

Azkenean badakigu zergatik den omenaldia.

Gauza horiek ez ditut kontatu, ez ditut liburu batean idatzi. Batzuetan agertu da prentsan, baina norbait etortzen den bakoitzean aireatzen aritzen banaiz... Ez da nire estiloa.

J. SAIZAR

450 argazki paneletan gaika

Erakusketa » Argazki asko atera ditu Gorrotxategik bizitzan zehar; hautaketa ikusteko aukera izango da Aranburu Jauregian.

J. SAIZAR

Udalak hala eskatuta, bere bizitzan zehar egindako milaka argazkien arteko hautaketa bat egin du Jose Mari Gorrotxategik eta bihurtik (inaugurazioa omenaldiaren ondoren izango da, eguerdian) ekainaren 10a bitarte Aran-

buru Jauregian egongo da ikusgai. 450 argazki inguru dira guztira, paneletan gaika jarrita: sanjoanek, Inauteriak, lurreamendi, uholeak, Jorge Oteiza, Jose Miguel Barandiaran, zezenak, Petrikilo... Lau argazki sarrituak aparte jarri ditu. «Kalitate nahi ona dute eta banan banan txukundu dituzte», dio Gorrotxategik.

Adibidez, Ixaka Lopez-Mendizabalen gorpuaren maskarila egin zioteneko argazkiak jarri ditu erakusketan. «Familiak maskarila egin nahi zion, pertsonaia garrantzitsuei bezala, baina inor ez zen

ausartzen. Nestor Basterretxearekin harremana zuten eta haren bidez Jorge Oteizarekin hitz egin eta ausartu zen, nahiz eta beinere ez egin horrelakorik. Argazkiak ateratzeko deitu zidaten eta joan nintzen. Prozesu osoa atera nuen: maskarila gogortzen, lau zatitan... Egun hartan ume koskor bat ere hil zen eta han zegoen kanposantuan parbuloren kaxa. Jakin nahi nuke zein zen. Lopez-Mendizabalek hamalau hilabete falta zituen 100 urte betetzeko eta umea berri, oso txikia zen. Kontrastea handia da», dio Gorrotxategik.